Bölünme ve Ayrılığın Hakikati

[Türkçe]

حقيقة الفرقة والاختلاف

[باللغة التركية]

Şeyhulislâm İbn-i Teymiyye

شيخ الإسلام ابن تيمية

Tetkik: Muhammed Şahin

مراجعة: أم نبيل

Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu-Riyad

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

1429 - 2008

Bilmek gerekir ki, bu ümmet arasında doğan ve ihtirasları körükleyen çoğu ihtilafların bu çeşitten olduğunu görürsün.Başka bir deyimle bu ihtilaflar çoğunlukla taraflardan birinin savunduğu tezde tümüyle veya kısmen haklı, buna karşılık karşı tarafı reddederken haksız olduğu ihtilâflardır.Tıpkı yukarda anlattığımız olayda Peygamberimiz'in hakemliğine başvuran iki Kur'an okuyucusu gibi. Bu olayda okuyucuların her ikisi de kendi okuma tarzında haklı, fakat karşı tarafın okuma tarzının yanlış olduğunu söylerken haksızdır.

Çünkü insan çoğunlukla bir şeyi ispat edip benimserken değil de, bir şeyi inkâr edip yalanlama şeklinde beliren reddetme tutumu sırasında cahaletin pençesine düşer. Sebebine gelince insanın ispat ettiği şeyi kavraması, reddettiği şeyi kavramasından daha kolaydır. Böyle olduğu içindir ki, bu ümmetin Kur'an ayetlerini karşılaştırıp aralarında çelişki araması yasaklanmıştır. Çünkü çelişki arama amacı ile karşılaştırmanın özü karşılaştırılan âyetler arasında bağdaşmazlık olduğu farzedildiği takdirde bu ayetlerden birine inanıp öbürünü reddetmektir. Sebebine gelince iki zıt şey biraraya gelemez.

Bunun bir örneği Müslim'in, sahabilerden Abdullah b. Rebah'a (Bu kişi Ebu Halid Abdullah b. Rebaha El-Ensari El-Medeni'dir. Basra'da yaşadı. El-Aclâ, İbn Sa'd Nesaî ve diğer hadisçilere göre güvenilirdir. H. 90 senesi içinde vefat etti. Bkz. İbn Sa'd, Tabakat El-Kübra, c. 7, s. 212; Tehzib El-Tehzib, c. 5, s. 207, biyografi No: 357.) dayanarak anlattığı şu olaydır. Bu olayın ilk kaynağı olan Abdullah b. Amr -Allah her ikisinden de razı olsun- şunları anlatıyor:

Bir gün öğle sularında Peygamberimiz'in yanına gitmiştim. O sırada Rasûlüllah -sallallahu aleyhi ve sellem- Mescidde yoktu. Bu arada iki kişinin bir ayetin nasıl okunması gerektiği konusunda tartışmakta olduklarını işittim. Tam bu sırada Rasûlüllah -sallallahu aleyhi ve sellem- çıkageldi, öfkeli olduğu yüzünden okunuyordu. Bize dönerek:

"Sizden önceki ümmetler kitabları konusunda ihtilafa düştükleri için helak oldular." buyurdu." (Müslim, Kitab El-İlm, Kur'an'ın Müteşabihlerine Uymanın Sakıncası... Babı, H. No: 2666, c. 4, s. 2053.)

Görüldüğü gibi Rasûlüllah -sallallahu aleyhi ve sellem- kızgınlığının sebebi olarak bizden önceki ümmetlerin helak olmalarına yolaçan kitab hakkında ihtilafa düşme tutumuna bağlıyor. Bu da eski ümmetlerin bu konudaki tutumundan belirlilikle ve diğer alanlardaki tutumlarından da genellikle uzak durmamız gerektiğini gösterir.

Allah Teâlâ'nın Kur'an'da açıkladığına göre ihtilaf iki kısımdır.

Birincisinde çatışan tarafların her ikisi de kınanmıştır.

Aşağıdaki âyetler bu çeşit ihtilafa örnektirler:

"Eğer Rabb'in dileseydi, bütün insanları tek bir ümmet yapardı. Fakat insanlar sürekli olarak ihtilafa düşüyorlar. Yalnız Rabbinin rahmet ederek ihtilaftan sakındırdıkları müstesnâ…" (Hud: 118-119.)

Görüldüğü gibi, Allah Teâlâ, bu âyette rahmet bulanların ihtilaftan uzak kalan kimseler olduklarını belirtiyor.

Şu âyetler de ayni anlamdadır:

"Çünkü Allah, kitabı gerçekle indirmiştir: Kitab hakkında ihtilâfa düşenler derin bir anlaşmazlığa saplanmışlardır." (Bakara: 176)

"Kendilerine kitab verilenler, onlara ilim geldikten sonra sırf aralarındaki kıskançlıktan dolayı ihtilâfa düştüler." (Âl-i İmran: 19)

"Sakın kendilerine açık deliller geldikten sonra ayrılığa saplanıp ihtilafa düşenler gibi olmayınız." (Âl-i İmran: 105)

"Dinlerinde ayrılığa düşüp gurup gurup bölünenlere Sen'in yapacağın hiç bir şey yoktur." (En'am: 159)

Öteyandan Allah Teâlâ hristiyanlar arasındaki ihtilafı anlatırken şöyle buyuruyor:

"Bu yüzden Kıyamet gününe kadar aralarına kin ve düşmanlık saldık. Allah ilerde onlara ne yaptıklarını bir bir haber verecektir." (Mâide:14)

Yahudiler arasındaki ihtilaf da Kur'an'ın iki yerinde şöyle anlatılıyor:

"Biz onların arasına Kıyamet gününe kadar sürecek kin ve düşmanlık saldık. Ne zaman bir savaş ateşi yaksalar Allah onu söndürür." (Mâide: 64)

"Fakat onlar dinleri konusunda çeşitli guruplara bölünüp parçalandılar. Her gurup kendi inancı ile böbürlenir oldu." (Mü'minun: 53)

Öte yandan Peygamberimiz -sallallahu aleyhi ve sellem-:

"İleride ümmetinin yetmiş üç guruba ayrılacağını" bildirdikten sonra:

"Bu gurupların, biri dışında hepsinin cehennemlik olduğunu ve bu tek gurubun **"Cemaat"** gurubu" başka bir rivayete göre de:

"Bu gurup, bu gün Benim ve sahabilerimin yolundan gidenler olduğunu" buyurmuştur. (Bu hadisten geçen sayfalarda söz edildi. Geniş bilgi için, Muhammed Nasır El-Din El-Albânî'nin Fî Silsile El-Ehadis El-Sahih, eserinin, c. 1, H. No: 204'e başvurunuz. Özellikle, "Hepisi cehennemliktirler…" bölümüne. Müellifin işaret ettiği diğer bir rivayet yoluyla hadisi Hakim, El-Müstedrek, c. 1, s. 128-129'da birbirini doğrulayan yollarla, tahriç ediyor. Hâkim, "Hadisin sağlamlığı konusunda bu senetler, (ravi zincirleri) "Hüccet" olabilmesi için yeterlidir der. Bkz. c. 1, s. 128.)

Başka bir deyimle ihtilaf çıkaran tarafların ezici bir çoğunlukla helak olacaklarını, bunların içinde sadece bir gurubun kurtulacağını ve bu gurubun **"ehl-i sünnet vel cemaat"** gurubu olduğunu açıkça haber vermiştir.

İhtilafın bu çeşidinde tarafların çatışma sebebi bazan kötü niyettir. Bu durumda vicdanları kin ve azgınlık duygulan, yer yüzünde kargaşalık çıkararak mevki kapma ihtirası ve buna benzer çirkin arzular egemen olur. O zaman insan karşısına aldığı kimseye üstün gelebilmek için onun sözünü veya davranışını kınamaktan ya da onu küçük düşürmekten zevk duyar.

Tıpkı bunlar gibi kendisi ile aynı soyu, aynı mezhebi, aynı beldeyi paylaşanların veya dostlarının görüşlerini destekler. Çünkü bu yollardan kendisine yakın gördüğü görüşlerin yaygınlaşıp tutulması ona şeref ve mevki kazandırır. İnsanlar arasında bu tip tutumlar ne kadar da yaygındır! İhtilafın bu çeşidi zulümdür, hak sınırını aşmaktır.

Kimi zaman da ihtilafı körükleyen sebep, ya tarafların aralarındaki çatışma konusunun gerçek mahiyetini bilememeleri veya tartışan taraflardan birinin karşı tarafın dayandığı delili kavrayamamaları, ya da taraflardan birinin kendi delil ve hükmünün haklılık gerekçesini bildiği halde karşısındakinin delil ve yargısının haklılık payım bilememesidir.

Demek ki, ana sebepleri cahalet ve zulümdür ki, bu iki şey bütün kötülüklerin kaynaklandır.

Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyuruyor:

"Fakat bu emaneti insan yüklendi. Hiç şüphesiz, o çok zalim ve çok cahildir." (Ahzab:72.)